

Bernhard Jaldemark
Vattenenheten
010-2236403

Regeringskansliet
Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande gällande betänkande SOU 2020:83 Havet och människan

Er beteckning: M2021/00092

Sammanfattning av Länsstyrelsens viktigaste synpunkter

Länsstyrelsen i Jönköpings län yttrar sig här över betänkandet Havet och människan, SOU 2020:83.

Utredningen utgör en utförlig och väl utförd genomgång av de delar av miljöarbetet som har koppling till havet samt en beskrivning av arbetet i stort med vattenmiljöer. Länsstyrelsen har valt att lämna synpunkter på de delar som framförallt berör inlandsvatten och myndighetsarbete.

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen, med undantag av att förslaget att utse Jordbruksverket som miljömålsansvarig myndighet för miljökvalitetsmålet ”Ingen övergödning” samt att införa ytterligare ett anslag för Havs- och vattenmiljöarbetet.

Länsstyrelsen delar inte helt utredningens förslag om tillägg till strandskyddets syfte där vi anser att förslaget bör hanteras inom ramen för den pågående översynen av strandskyddsbestämmelserna. Gällande uppföljningen av miljökvalitetsmålet Hav i balans och Levande skärgård anser vi att uppföljning av miljömålen bör ske på likartat sätt, utredningens förslag innebär en sådan djupgående förändring så detta bör ske inom ramen för en samlad översyn över miljömålssystemet.

Om en ändring av Jordbruksverkets föreskrift om miljöhänsyn i jordbruket genomförs bör det övervägas om en storleksklass för jordbruksföretag ska införas där det ska finnas en växtodlingsplan eller motsvarande.

Länsstyrelsen instämmer med att ”Utmaningen när det gäller hanteringen av miljödata är dels att effektivisera den nuvarande datahanteringen, dels att i ökad utsträckning hantera relevanta data från övriga aktörer.” Länsstyrelsen anser att det dock saknas förslag på åtgärder för att komma till rätta med problemen. Att föra in ansvaret som nationell datavärd i respektive myndighets instruktion är bra men bedöms inte vara tillräcklig.

Länsstyrelsernas dispositionsrätt för anslag 1:11 bör vara gemensam för länsstyrelserna och följa de rutiner som utarbetats för övriga dispositionsrätter.

Kap 1 Författningsförslag

Miljöbalken

7 kap. 13 § punkt 2

Ett tillägg till strandskyddets syften föreslås enligt utredningen.

Länsstyrelsen anser att eventuella förändringar av paragrafen bör hanteras inom ramen för den pågående översynen av strandskyddsbestämmelserna.

Kapitel 11 Havsmiljöarbetet har många mål, kriterier, indikatorer och andra mätetal

AVSNITT 11.5.1 TYDLIGARE PRECISERINGAR FÖR HAVETS MILJÖTILLSTÅND SAMT AVSNITT 11.5.2 PROBLEMETS ALLVAR FÖRSVINNEN I UPPFÖLJNINGEN OCH UTVÄRDERINGEN AV MILJÖMÅLEN

Miljömålsberedningen föreslår att regeringen beslutar om nya preciseringar för miljö kvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård*. Beredningen föreslår även att förändra uppföljningen av miljö kvalitetsmålet.

Miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgårdar, gäller inte för Jönköpings län, dock noterar Länsstyrelsen att det är en omfattande och djupgående förändring som föreslås. Både att preciseringarna ska förändras ifrån att beskriva vad målet innebär till att styras av vad som går att följa upp, och att uppföljningen av miljö kvalitetsmålet ska förändras, bland annat genom att uppföljningen inte sker tillsammans med övriga miljö kvalitetsmål, innebär att miljö kvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård* kommer att skilja sig från övriga miljö kvalitetsmål. Länsstyrelsen anser att sådana djupgående förändringar bör ske inom ramen för en samlad översyn över miljö målssystemet. Detta för att bibehålla enhetligheten inom miljö målssystemet. En fragmentering i hantering och formulering mellan miljö kvalitetsmålen skulle försvaga hela upplägget med miljö målssystemet, dess tydlighet och systematik.

Kapitel 12 Miljö kvalitetsnormer

AVSNITT 12.5 ÖVERVÄGANDE OCH FÖRSLAG

Miljömålsberedningen föreslår att Havs- och vattenmyndigheten i sin instruktion får ett särskilt ansvar för att säkerställa ett samordnat

genomförande av vattenförvaltningen, havsmiljöförvaltningen och art- och habitatdirektivet för akvatiska arter och livsmiljöer,

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Vi vill samtidigt lyfta att det kan uppstå en rad komplicerade gränsdragningar när det gäller vilka arter och livsmiljöer i art och habitatdirektivet som borde omfattas. Ur såväl vattenförvaltnings- som havsmiljöförvaltningsperspektiv kan även arter och livsmiljöer som inte är strikt akvatiska vara av betydelse både vad gäller risk för påverkan, normsättning, åtgärdsbehov och val av åtgärdsplatser.

Miljömålsberedningen föreslår att ett gemensamt beslutsorgan ska besluta om miljö kvalitetsnormer i enlighet med både vattenförvaltnings-förordningen och havsmiljöförordningen samt referensvärden i enlighet med art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet för akvatiska arter och livsmiljöer,

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att inrätta ett gemensamt beslutsorgan för miljö kvalitetsnormer. Vi förordar den lösning som presenterades i vattenförvaltningsutredningen (En utvecklad vattenförvaltning), dvs att en nämnd tillsätts som fattar beslut om MKN.

Miljömålsberedningen föreslår att regeringen ger Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att se över att miljö kvalitetsnormerna i större utsträckning utformas så att åtgärder enligt 5 kap. 9 § miljöbalken kan genomföras och leda till att målen nås.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Kapitel 13 Åtgärdsprogram och åtgärdsarbete

AVSNITT 13.9.ÖVERVÄGANDE OCH FÖRSLAG

Miljömålsberedningen bedömer att det behövs ett gemensamt åtgärdsprogram för havs- och vattenmiljön

Länsstyrelsen ser fördelar med gemensamma åtgärdsprogram om utformningen av dessa görs med utgångspunkt från nuvarande vattendistrikt med tillhörande havsområde.

Miljömålsberedningen föreslår att regeringen ska besluta om åtgärdsprogrammet för havs- och vattenmiljön

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Vi tror att denna förändring är nödvändig för öka acceptansen för åtgärdsprogrammen. Vi anser också att det är viktigt att beslut om åtgärdsprogram fattas av den som har mandat att påverka finansieringen av åtgärdernas genomförande.

Miljömålsberedningen föreslår att Havs- och vattenmyndigheten och vattenmyndigheterna ska ta fram underlag och förslag till åtgärdsprogrammet.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Miljömålsberedningen föreslår att länsstyrelsernas uppgifter i fråga om havs- och vattenmiljöförvaltning ska regleras i länsstyrelseinstruktionen.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Miljömålsberedningen föreslår att det ska finnas en beredningsfunktion på länsstyrelserna för arbetet med havs- och vattenmiljöfrågor.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Även om Länsstyrelsen redan idag arbetar för ett samordnat åtgärdsarbete så skulle förslaget innebära ett ännu bredare uppdrag vilket kommer kräva utökade resurser.

Kapitel 14 Ingen gödning till havet

AVSNITT 14.18 ÖVERVÄGANDE OCH FÖRSLAG

Miljömålsberedningen föreslår att regeringen beslutar att Jordbruksverket är miljömålsansvarig myndighet för miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning.

Länsstyrelsen avstyrker förslaget att utse Jordbruksverket som miljömålsansvarig myndighet för miljö kvalitetsmålet ”Ingen övergödning”. Jordbruksverket är sektorsmyndighet för jord- och lantbruk, men övergödningens frågor är vidare än enbart jordbrukets påverkan och berör flera sektorer som t.ex. kommunala reningsverk och enskilda avlopp. Det är därför mer naturligt att Havs- och vattenmyndigheten även fortsättningsvis har samordningsansvaret för miljö kvalitetsmålet ”Ingen övergödning”.

Miljömålsberedningen föreslår att regeringen beslutar om ett etappmål om ökad återföring av fosfor och kväve till livsmedelsproduktionen.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget som är ett steg i rätt riktning för hållbarhet och oberoende av mineralgödning. Precis som utredningen noterar innebär det både juridiska, praktiska och miljömässiga utmaningar t ex vilka gödselursprung som egentligen kan återföras utan vara behäftade med begränsningar (läkemedelsrester, oorganiska och organiska föroreningar, mikroplast mm). Att utvinna elementära näringsämne från gödselresurserna undviker sådana begränsningar.

Gällande utsläppen av ammoniak så anser vi det är bra att ha som mål att man ska vara mer ambitiös än takdirektivet men målet kommer att bli väldigt svårt att nå, då det varit ganska konstanta utsläpp under senaste åren. Matavfallsförslaget är också ambitiöst men bedöms som rimligt. Länsstyrelsen ser positivt på att man föreslår att målnivåerna ses över efter ett par år.

Miljömålsberedningen föreslår att regeringen ger Jordbruksverket, Naturvårdsverket, Energimyndigheten, Tillväxtverket, Vinnova och Formas ett gemensamt uppdrag att ta fram förslag på hur stallgödsel, avloppsvatten och -slam samt matavfall kan utvecklas till en högvärdig resurs, bl.a. i form av biogödsel eller återföring av näringsämnen till mineralgödsel, för att bidra till att nå etappmålet om återföring av näringsämnen.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. För att genomföras fullt ut kan det vara nödvändigt med elementär utvinning av näringsämnen ur resursen, något som kräver utveckling.

Miljömålsberedningen föreslår att regeringen inom EU verkar för att det i EU införs en kvotplikt på inblandning av en minsta mängd återvunnen fosfor och kväve i mineralgödsel.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Det är dock viktigt att kvotplikt inte införs innan tillgången på återvunnen fosfor och kväve är tillräckligt god. Kvotplikten får inte riskera att skapa brist på godkänd mineralgödsel.

Miljömålsberedningen föreslår att länsstyrelserna får en instruktionsenlig uppgift att stödja den regionala åtgärdssamordningen för lokala havs- och vattenåtgärder.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Miljömålsberedningen föreslår att regeringen ser över och bedömer det fortsatta behovet av åtgärdssamordnare 2030.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Just Långsiktighet är fundamentalt då åtgärdsarbete baseras på långsiktigt nätverk, förtroende och kompetens, inte minst inom länsstyrelserna själva.

Miljömålsberedningen föreslår att Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket får till uppgift att tillsammans tillhandahålla en nationell rådgivnings- och stödfunktion för det lokala åtgärdsarbetet.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och ser positivt på att Miljömålsberedningen lyfter fram fördelarna med att även Jordbruksverket

ges ansvar för uppgiften, som det i utredningen om stärkt lokalt åtgärdsarbete föreslogs att Havs- och vattenmyndigheten ges.

Här vill vi påpeka att åtgärder för minska belastning på havet även kan innefatta åtgärder i sjöar i inlandet. Havs- och vattenmyndigheten är för denna åtgärdsdel lämplig ansvarsmyndighet.

Miljömålsberedningen föreslår att Jordbruksverkets instruktion kompletteras så att det framgår att Jordbruksverket ska bidra till att jordbrukets läckage av näringsämnen till vatten- och havsmiljön följer de beslutade miljö kvalitetsnormerna enligt 5 kap. miljöbalken

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Miljömålsberedningen föreslår att Jordbruksverket får till uppgift i sin instruktion att samverka med Vattenmyndigheterna, Havs- och vattenmyndigheten och övriga berörda myndigheter i arbetet med genomförande av åtgärdsprogrammen enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660) och havsmiljöförordningen (2010:1341), i frågor och åtgärder som rör miljö kvalitetsmålet Ingen Övergödning.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Miljömålsberedningen föreslår att regeringen kompletterar 5 § förordningen om miljöhänsyn i jordbruket (1998:915) med ett bemyndigande för Jordbruksverket att meddela föreskrifter om vilka kustområden och länsdelar som är övergödningsskänsliga områden med hänsyn till risk för att miljö kvalitetsnormer enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660) inte nås.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Vid utpekande av övergödningsskänsliga områden med hänsyn till risk för att miljö kvalitetsnormer enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660) inte nås bör man utgå från områden där det är betydande påverkan från jordbruk och att även andra relevanta faktorer, så som jordart, inkluderas i bedömningen av vilka områden som ska pekas ut. Detta för att kraven på miljöhänsyn som följer av utpekande ska kunna anses skäligen och effektiva i varje utpekat område. Det kan även påpekas att andra ursprung än jordbruksmark t ex stora punktkällor kan påverka övergödningsskänsliga områden och medföra att MKN överskrids.

Miljömålsberedningen föreslår att Jordbruksverket kompletterar 20 § i föreskriften (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser

växtnäring, så att, inom känsliga områden, även fosfor ingår i kravet på dokumentation, genom växtodlingsplaner eller motsvarande.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget men det bör övervägas om en storleksklass för jordbruksföretag ska tas med där det ska finnas en växtodlingsplan eller motsvarande.

Miljömålsberedningen föreslår att regeringen genomför en noggrann analys av potentiella och långsiktiga negativa effekter på miljötillståndet i vatten och hav av icke-försämringskravet i 5 kap. 4 § miljöbalken, som är ett resultat av den s.k. Weserdomen.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Kapitel 15 Farliga ämnen

AVSNITT 15.9 ÖVERVÄGANDE OCH FÖRSLAG

Miljömålsberedningen föreslår att regeringen ger Kemikalieinspektionen, Havs- och vattenmyndigheten och vattenmyndigheterna i uppdrag att sammanställa kunskapsunderlag för att bedöma om det finns tekniska möjligheter att utforma miljökvalitetsnormer för grupper av ämnen och i så fall ta fram förslag på sådana miljökvalitetsnormer.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Att bedöma ämnen gruppvis skulle ge en mer rättvis bild av föroreningssituationen. Önskvärt skulle vara miljökvalitetsnormer för grupper baserade på ämnesegenskaper. Detta skulle även motverka att en substans byts ut mot en annan liknande substans och minska behovet att ta fram nya gränsvärden för nya ämnen löpande. Gränsvärden för kemiska ämnen i miljön bör tas fram för fler matriser än vatten.

Miljömålsberedningen föreslår att regeringen ändrar förordningen (2018:495) om bidrag för rening av avloppsvatten från läkemedelsrester så att den upphör att gälla vid en senare tidpunkt, vid utgången av 2030.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Läkemedelsrester hittas i många vattendrag nedströms avloppsreningsverk. Höga halter av läkemedelsrester förekommer även nedströms mindre avloppsreningsverk i kommuner där finansiering av läkemedelsrening kan vara ett problem. Länsstyrelsen välkomnar därför förslaget om en förlängning av bidraget. Bidraget för läkemedelsrening bör prioriteras för avloppsreningsverk med stor påverkan på recipienter.

Kapitel 22 Havsmiljödata

AVSNITT 22.4 AKTÖRER INOM FÖRVALTNINGEN AV HAVSMILJÖDATA

Under 22.4.11 Länsstyrelserna bör även Svenska fiskeregler och Åtgärder i Vatten nämnas. Svenska fiskeregler har med fiskeregler för fritidsfisket längs kusterna och Åtgärder i Vatten innehåller även marina restaureringsåtgärder.

AVSNITT 22.5 DIGITALA KUNSKAPSBASER

Under 22.5.7 VISS står att AKVA ska ersätta VISS vilket inte längre stämmer. Länsstyrelserna har under hösten 2020 startat utvecklingsprojektet VISS 2.0 för att ersätta dagens VISS. Det råder fortfarande osäkerhet i hur mycket av informationen som ska presenteras i VISS 2.0 respektive AKVA.

AVSNITT 22.7 ÖVERVÄGANDE OCH FÖRSLAG

Miljömålsberedningen föreslår att Havs- och vattenmyndigheten ska ansvara för den akvatiska övervakningen inklusive miljögifter, samt arter i den akvatiska miljön med undantag för grundvatten

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Miljömålsberedningen föreslår att Havs- och vattenmyndigheten ska ansvara för att tillhandahålla aktuella metदानvisningar för miljöövervakning inom myndighetens ansvarsområde samt övrig vägledning till de myndigheter och organisationer, inklusive utförare av recipientkontroll, som bedriver miljöövervakning, och som kan användas som ett underlag för samlad bedömning och rapportering av miljötillstånd

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Miljömålsberedningen föreslår att Havs- och vattenmyndigheten ska vara nationell datavärd för badvatten

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget

Miljömålsberedningen föreslår att SGU ska vara nationell datavärd för miljögifter i sediment, miljögifter biota och screening av miljögifter.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget

Miljömålsberedningen föreslår att geografisk information till offentliga myndigheter och forskningsändamål inte längre ska finansieras med avgifter utan att Sjöfartsverket i stället tilldelas anslagsmedel för att täcka kostnaden

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Djupdata som har spridningstillstånd borde anses vara öppen information och räknas som grunddata.

Kapitel 24 Effektivare myndigheter i offentligt havsmiljöarbete

AVSNITT 24.11 ÖVERVÄGANDE OCH FÖRSLAG

Miljömålsberedningen föreslår att regeringen 2023 gör en genomlysning av om nivån på anslagsmedlen för åtgärder för havs- och vattenmiljö motsvarar riksdagens och regeringens ambitionsnivå för det offentliga åtagandet i frågor om havs- och vattenmiljö.

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag att regeringen under 2023 gör en genomlysning av om nivån på anslagsmedlen för åtgärder för havs- och vattenmiljö motsvarar riksdagens och regeringens ambitionsnivå för det offentliga åtagandet i frågor om havs- och vattenmiljö.

Miljömålsberedningen föreslår att Anslaget 1:11 får användas för länsstyrelsernas förvaltningsutgifter inom ramen för ändamålet och för samordning av havs- och vattenmiljöarbete.

Länsstyrelsen instämmer i förslaget att det tydliggörs att anslag 1:11 får användas för länsstyrelsernas förvaltningsutgifter inom ramen för ändamålet och för samordning av havs- och vattenmiljöarbete samt att länsstyrelserna ges dispositionsrätt till anslagsmedel som ges i form av inomstatliga bidrag från anslaget. Dispositionsrätten bör dock vara gemensam för länsstyrelserna och följa de rutiner som utarbetats för övriga dispositionsrätter.

Miljömålsberedningen föreslår att ett nytt anslag med benämningen Statligt stöd till lokalt havs- och vattenvårdsarbete förs upp på statsbudgetens utgiftssida.

Länsstyrelsen avstyrker förslaget då nuvarande inriktning med ett anslag fungerar väl och ger den nödvändiga flexibilitet som krävs för att använda anslaget i enlighet med syftet.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Johan Löwenadler Davidsson med enhetschef Bernhard Jaldemark som föredragande. I handläggningen har även avdelningschef Per Hallerstig medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Kopia till

m.naturmiljoenheten@regeringskansliet.se